

նական աշխատանքներ կը կատարուին երեւան բերելու եւ ամրացնելու մեր հայկական արժէքները: Մենք Սփիւռքի մէջ շատ բան ըրած չունինք» (էջ 114): Ինչպէս պատահած է յաճախ, Գրիգոր Շահինեանի 1961ի մենագրութենէն ու 1966ի յորեկեանական տարուան շարժումէն ու Համաստեղի յանկարծական մահուան առթած յուզումէն ետք, Սփիւռքը ճիգ չէ կատարած տէր կանգնելու անոր գրական ժառանգութեան: Մամուլին մէջ ցանուցիր յորուածներէ կամ հրապարակումներէ զատ, իրեն նուիրուած ուսումնասիրութիւն կամ անտիպներու հատոր լոյս տեսած չէ: Եթէ խնամքով կազմուած եւ պատշաճօրէն ծանօթագրուած ըլլար, այս նամականին Համաստեղին վերաբերող «Հիմնական աշխատանք» դառնալու բոլոր տուեալները ունէր: Նկատելի բազում թերիններով, որոնց միայն մէկ մասը ներկայացուցինք այս է-

ջերով, այդ պատեհութիւնը ի սպառ կորսուած է:

Անկասկած, արեւմտահայերէնի քաջատեղեակ խորհրդատու մը, ինչպէս եւ ձեռագրի ու ընթերցումի վերստուգումի աշխատանքը, սատարած պիտի ըլլային նման յաջողութեան: Սակայն, առաջինը բացարձակապէս նկատի չէ առնուած (բնագրի հրատարակութիւնը միայն բառերու շարան մը չէ, այլ հրատարակուող լեզուին նրբերանգներուն տիրապետումը), իսկ երկրորդը, հակառակ երկու խմբագիրներու յիշատակումին, իր բացակայութիւնը ցոյց կու տայ էջ առ էջ:

Համաստեղի նամականին կը սպասէ երկրորդ, էպպէս բարեփոխուած ու ձեռնհասօրէն կատարուած հրատարակութեան:

ՎԱՐԴԱՆ ՍԱՏԹԵՈՍԵԱՆ

Adamgirk', The Adam Book of Arak'el of Siwnik', translated by Michael E. Stone, Oxford University Press, 2007, 335 p.

15-րդ դարի բանաստեղծ Առաքել Սիւնեցու³⁶ «Աղամգիրքը» հայ միջնադարեան գրականութեան մի շատ ինքնատիպ եւ ուշագրաւ նմոյշ է: Յայտնի հայագէտ Մայքլ Սթոունը մեզ հերթական հաճելի անակնկալն է մատուցել՝ «Աղամգիրքն» իր անգլերէն թարգմանութեամբ լոյս ընծայելով հեղինակաւոր Օքսֆորդի Համասարանի հրատարակչութիւնում: Սթոունին, իբրեւ ակադեմիական գիտնականի, շատերն են ճանաչում, բայց թերեւս քչերը գիտեն, որ նա նաեւ անգլերէն բանաստեղծութիւնների հեղինակ է: Թարգմանիչը նշում է, որ իր նպատակն է եղել ներկայացնել Սիւնեցու բանաստեղծական երկը նրա գեղարուեստական արժանիքների տեսանկիւնից՝ չձանրանալով աղբիւրագիտական քննութեան կամ «Աղամգիրքում» արտայայտուած աստուածաբանական գաղափարների ուսումնասիրման վրայ: Այդուհանդերձ, Սթոունն առաջաբանում գիտական բարեխղճութեամբ ներկայացրել է Առաքելի անձին ու ստեղծագործութիւններին վերաբերող անհրաժեշտ տեղեկութիւններն ու հայ գրականագիտութեան մէջ առկայ կարծիքները (Արշակ Չոպանեանի, Մանուկ Աբեղեանի, Արշակ Մադոյեանի եւ Հենրիկ Բախչինեանի)՝ անդրադառնալով նաեւ Արշակ Չոպանեանի «Աղամգիրքի» քաղուածաբար ֆրանսերէն թարգմանութեանը (1918 թ.): Բացի այդ, նա համառօտ վերապատմել է «Աղամգիրքը» կազմող երեք պոեմների կարեւորագոյն դրուագները, նկարագրել իւրաքանչիւրի բանաստեղծական չափի, յանգի, կառուցուածքային եւ գեղարուեստական այլ միջոցների առանձնայատկութիւնները:

Նա ներկայացրել է նաեւ Առաքելի միւս թուակիր ու անթուակիր գրուածքների մատենագիտութիւնը:

«Աղամգիրքի» իր թարգմանութիւնը Սթոունն ինքը բնորոշել է որպէս աւելի գեղարուեստական, քան բառացի. նա ձգտել է հաւասարակշռութիւն ստեղծել բանաստեղծական ու ճշգրիտ թարգմանութեան միջեւ, եւ սա նրան ստիպել է սկզբնազրից փոքր-ինչ շեղուելու բոլոր հարկադիր դէպքերում տալ համապատասխան ծանօթագրութիւն: Այդ շեղումների (օրինակ՝ բայի կրաւորական ձեւը փոխարինուել է ներգործականով, որոշ դերբայներ թարգմանուել են դիմաւոր բայերով, անհրաժեշտ դերանուններ են աւելացուել եւ այլն) նպատակն է եղել՝ խուսափել պատճէնումից եւ գրել գեղեցիկ անգլերէնով: Ծանօթագրութիւնները, որոնցում թարգմանիչը չի ձգտել սպառիչ կերպով ներկայացնել աստուածաշնչեան պատմութեան վերապատումի հիմքում ընկած բոլոր գրական աւանդոյթներն ու աստուածաբանական գաղափարները, պարունակում են նաեւ որոշ անհրաժեշտ բացատրութիւններ եւ ուղղակի մէջբերումներ ու յղումներ: Մէջբերումներն Աստուածաշնչի տարբեր գրքերից ու պարականոն գրուածքներից են: Նշենք, որ Մայքլ գրուածքներից Աստուածաշնչի Սթոունը պարականոն Աստուածաշնչի մասնագէտ է, եւ այդ առումով նրա մասնաշաղկապ է, եւ այդ առումով նրա մասնաշաղկապ է գրագահները կարեւոր ներանշած գրագահները կարեւոր ներանշած Սիւնեցու պոեզիայի ուսումնասիրութեան մէջ: Մի քանի բառացի դուրսհանում է նշուած նաեւ Դաւիթ Անյաղթի գահեռ է նշուած նաեւ դա գարմանալի չէ, գրուածքների հետ, եւ դա գարմանալի չէ, քանի որ Առաքել Սիւնեցին Դաւիթ «Սահ-մանք իմաստասիրականքի» մեկնութեան հեղինակ է:

36 Նա Տաթևի վանքի վանահայր, յայտնի փիլիսոփայ Գրիգոր Տաթևացու քրոջ որդին էր: